

МАЛОХЛІБ О. С.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 349.6(477)+(4):338.439.4
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.14>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Статтю присвячено окресленню питань розвитку органічного виробництва в Україні та визначенню перспектив виходу українських виробників органічної продукції на європейський ринок з урахуванням вимог ЄС до екологічності продукції. Проаналізовано ступінь відповідності нормативного врегулювання виробництва органічної продукції в Україні вимогам, які містяться в юридичних актах Європейського Союзу. Зроблено висновок, що нині процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС у галузі виробництва органічної продукції слід вважати незавершеним. Розглянуто питання сертифікації органічного виробництва в Україні, а також маркування органічної продукції. Підкреслено, що запровадження власної системи сертифікації сприяє збільшенню прозорості органічного виробництва, насиченню внутрішнього ринку органічною продукцією. У статті наголошено на важливості належної державної підтримки органічного виробництва, що полягає у виконанні програм із заохочення виробників органічної продукції, здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня їх обізнаності щодо переваг ведення такого виробництва. Особливу увагу приділено продуктивності земель як головного чинника ефективного органічного виробництва. Підкреслено, що під час розроблення критеріїв оцінювання придатності земель для органічного землеробства слід звертати увагу на показники якості ґрунтів і рослин, а також на віддаленість земель від джерел забруднення (промислових підприємств та об'єктів, які можуть забруднювати навколишнє природне середовище токсичними та небезпечними викидами). Визначено напрямки розвитку подальшої державної політики, яка сприятиме розширенню експортного потенціалу України, зміцненню її іміджу як постачальника високоякісної органічної продукції на світовому рівні.

Ключові слова: органічне виробництво, органічні продукти, європейські стандарти, сертифікація, маркування, державна підтримка.

Malokhlib O. S. Current issues of development of organic production in Ukraine in the context of European integration

The article is devoted to outlining the development of organic production in Ukraine and determining the prospects for Ukrainian producers to enter the European market, taking into account the EU requirements for environmental friendliness. The degree of compliance of the normative regulation of organic production in Ukraine with the requirements contained in the legal acts of the European Union is analyzed. It is concluded that today the process of adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation in the field of organic production should be considered incomplete. The issues of certification of organic production in Ukraine, as well as labeling of organic products are considered. It is emphasized that the introduction of its own certification

system helps to increase the transparency of organic production and saturate the domestic market with organic products. The article emphasizes the importance of proper state support for organic production, which consists in the implementation of programs to encourage producers of organic products, the implementation of measures aimed at raising their awareness of the benefits of such production. Particular attention is paid to land productivity as a major factor in efficient organic production. It is emphasized that the development of criteria for assessing the suitability of land for organic farming should take into account indicators of soil and plant quality, as well as the distance of land from sources of pollution (industrial enterprises and facilities that can pollute the environment with toxic and hazardous emissions). The directions of development of the further state policy which will promote expansion of export potential of Ukraine, and also strengthening of its image as the supplier of high-quality organic production at the world level are defined.

Key words: *organic production, organic products, European standards, certification, labeling, state support.*

Постановка завдання. Аналіз світових тенденцій розвитку органічного виробництва свідчить про зростаючу зацікавленість споживачів органічними продуктами, усвідомлення ними їх корисних властивостей і переваг. Саме тому виробництво такої продукції є важливим стратегічним напрямком її розвитку у багатьох країнах світу.

Україна має значний потенціал для виробництва органічної продукції, її експорту, а також споживання на внутрішньому ринку, адже попит на неї лише зростає, тому наша держава може бути одним зі світових лідерів з виробництва органічних продуктів харчування. Для цього є всі необхідні передумови: родючі чорноземи, гарні природно-кліматичні умови, вигідне геополітичне розташування, а також людський і науковий ресурс. Європейські орієнтири надають галузі органічного виробництва відповідний вектор розвитку і відкривають нові можливості для українських виробників органічної продукції. Законодавство Європейського Союзу у сфері органічного виробництва є дуже важливим для вітчизняної імплементації, якщо Україна бажає стати повноцінним членом європейської органічної спільноти й розвивати ринкові відносини з країнами ЄС. Без створення належного правового забезпечення і чіткої системи державної підтримки на національному рівні подальший розвиток органічного виробництва залишатиметься проблемним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку органічного виробництва в Україні присвячені праці таких науковців, як Г. І. Балюк, Н. А. Берлач, О. В. Гафурова, Х. А. Григор'єва, Т. О. Коваленко, С. І. Марченко, В. В. Носік, М. В. Шульга.

Метою роботи є аналіз розвитку органічного виробництва в Україні в умовах євроінтеграції, а також дослідження перспектив виходу українських виробників органічної продукції на європейський ринок з урахуванням вимог Євросоюзу до екологічності продукції.

Результати дослідження. Нині країни Європейського Союзу є найбільшими споживачами органічної продукції у світі. Зазначимо, що європейський споживач, який піклується про своє здоров'я і стан навколишнього природного середовища, стає більш обізнаним щодо користі такої продукції і саме їй віддає перевагу.

Об'єм споживання органічної продукції у країнах Європейського Союзу щорічно збільшується з появою значної чисельності її виробників. Зокрема, протягом 2019 року в ЄС було імпортовано 3,24 млн. тонн такої сільськогосподарської продукції [4]. Що стосується галузі її виробництва в Євросоюзі, то у 2021 році площа земель сільськогосподарського призначення, на яких здійснюється вирощування органічної продукції, досягла 16,5 млн. гектарів [2]. Чисельність виробників такої продукції становить приблизно 250 тисяч [5]. Водночас потрібно наголосити, що ринок споживання органічного продукту зростає швидше, ніж його виробництво. Наприклад, у Швеції такі установи, як школи, дитячі садочки та шпиталі, на законодавчому рівні зобов'язані на 80% забезпечувати харчовий раціон відвідувачів саме органічними продуктами. Швеція ж, як і інші скандинавські країни, практично не вирощує

самостійно агропромисловою продукцією та імпортує її із інших країн, зокрема з України [32].

Високий попит на органічну продукцію у країнах ЄС та обмежені можливості її виробництва дають українським виробникам органічної продукції шанс бути повноцінним гравцем на органічному ринку Євросоюзу. Тим більше, що світовий попит на органічну продукцію не може не впливати на розвиток цього сектору в Україні, адже Україна не може бути відокремленою від світових глобалізаційних процесів, зважаючи на членство у СОТ і наміри щодо євроінтеграції [3, с. 989].

Протягом останніх років в Україні спостерігається позитивна тенденція розвитку органічного виробництва. Проте варто зазначити, що українське органічне виробництво переважно спрямовано на експорт. У 2019 році наша держава посіла друге місце за показником експорту екологічної продукції у країни Європейського Союзу. Відповідно до звіту Європейської Комісії «Імпорт органічної продукції до ЄС» у 2018 році обсяг такої продукції, експортованої із України до ЄС, становив 266 741 тонн [12], а у 2019 р. збільшився на 27% (до 337,9 тисяч тонн) [31].

За оціночними даними органу сертифікації «Органік Стандарт», головними органічними продуктами, які експортувалися з України, були такі: насіння соняшника, пшениця, кукурудза, соя, соняшникова олія, ріпак, яблука, концентрат яблучного соку, заморожена лохина, спельта, ячмінь, горох, пшоно, жито, овес, насіння гарбуза, насіння льону, люпин, заморожена бузина тощо. У 2017 році відбувся перший експорт українського органічного меду, а у 2018 і 2019 роках обсяги його експорту досягли майже 300 тонн щороку. За останні три роки значно збільшився обсяг експортованої замороженої малини, а у 2019 році її було експортовано майже 800 тонн. У 2019 р. вперше було експортовано близько 800 тонн органічного цукру (з цукрового буряка) [12]. Головними країнами ЄС, які споживають експортну українську органічну продукцію, є Нідерланди, Німеччина, Італія, Австрія, Польща, Чехія, Франція, Угорщина, Румунія, Бельгія, Болгарія, Литва, Данія.

Законодавство Європейського Союзу розглядає органічне виробництво як цілісну систему господарювання і виробництва харчових продуктів, яка поєднує найкращі практики з огляду на збереження довкілля і природних ресурсів, рівень біологічного розмаїття, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин і метод виробництва, що відповідає певним вимогам до продуктів, отриманих шляхом використання речовин і процесів природного походження. Органічними вважаються продукти, виготовлені з дотриманням відповідних екологічних стандартів на всіх технологічних і реалізаційних етапах. Під час виробництва таких продуктів застосовують технології максимального збереження поживних речовин. Для цього повністю відмовляються від будь-яких ароматизаторів, барвників, консервантів і генетично модифікованих організмів. Заборонено рафінування, мінералізація та інші технологічні операції, які зменшують поживні властивості органічного продукту. До того ж матеріали для упакування останніх виготовляються з натуральної сировини [11, с. 15].

У країнах Євросоюзу органічне виробництво регулюється певними Регламентами ЄС, метою яких є його належне досягнення, засноване на концепції сталого розвитку.

Основу вітчизняного законодавства у сфері правового регулювання органічного виробництва становить Закон України від 10.07.2018 р. «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [23] (введено в дію 02.08.2019 р.), який ґрунтується на нормах Регламенту Ради ЄС № 834/2007 [29]. Необхідність прийняття зазначеного Закону зумовлена потребами адаптації українського законодавства з питань органічного виробництва до законодавства Європейського Союзу на виконання зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС. За своєю структурою і змістом цей Закон дійсно практично повністю відтворює вказаний Регламент. Прийняттям названого Закону в Україні закріплюються нові принципи та вимоги до правового забезпечення органічного виробництва, обігу і маркування органічної продукції.

На виконання зазначеного Закону прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів – постанов Кабінету Міністрів України про затвердження таких документів: Порядку

(детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції [20]; Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції [22]; Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу [18]; наказів Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України про затвердження Порядку ведення Переліку органів іноземної сертифікації [19]; Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати під час органічного виробництва, дозволених до використання у гранично допустимих кількостях [17]; Порядку розгляду апеляцій на рішення органів сертифікації [21]; Порядку періодичності декларування та подання зведених матеріалів щодо обсягів органічної продукції, яка вводить в обіг [8] та інших.

Доречно зауважити, що з 1 січня 2021 р. набув чинності Регламент ЄС № 2018/848 від 30.05.2018 р. про органічне виробництво та маркування органічних продуктів і скасування Регламенту ЄС № 834/2007 [28], дію якого спрямовано на вдосконалення законодавства з органічного виробництва та встановлення єдиних правил і стандартів для всіх учасників органічного сектору. Вимоги Регламенту № 2018/848 поширюються також на виробників органічної продукції тих країн, які не є членами Євросоюзу, але експортують її на європейський ринок.

Зазначений міжнародно-правовий документ передбачає низку нововведень, які стосуються: а) забезпечення дотримання виробниками третіх країн того ж самого набору правил, який існує в Євросоюзі; б) посилення системи контролю шляхом застосування більш жорстких запобіжних заходів і перевірок усього ланцюга поставок; в) охоплення органічними правилами більшого переліку органічних продуктів, що виробляються; г) спрощення порядку сертифікації таких продуктів для дрібних фермерів завдяки введенню нової системи групової сертифікації. Вимоги, що містяться у названому Регламенті щодо правил виробництва органічної продукції, її перероблення, маркування, організації, контролю, торгівлі нею тощо, мають бути максимально відтворені у національному законодавстві кожної країни.

Україна досягла значних результатів у сфері розвитку власного органічного виробництва. Нині на українському ринку працюють понад 600 операторів, більшість із яких сертифіковані за стандартами Європейського Союзу, що відповідає Регламентам ЄС 834/2007 і 889/2008 про детальні правила для впровадження Регламенту ЄС № 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів [30], які застосовуються як для експорту органічної продукції, так і на внутрішньому ринку. Українські органічні оператори сертифіковані також відповідно до Національної органічної програми США (NOP) та/або Канадського органічного режиму (COR). Окрім того, в Україні беруться до уваги і такі органічні стандарти, як Bio Suisse (Швейцарія), Naturland (Німеччина), Bioland (Німеччина), JAS (Японія) та KRAV (Швеція) [12].

Варто наголосити, що сертифікація є однією з обов'язкових умов експорту органічної продукції до країн Європейського Союзу; головна мета її – гарантування споживачеві того, що така продукція дійсно вироблена згідно з нормами органічного виробництва. Сертифікація виробництва органічної продукції – це спосіб підтвердити статус останньої і запобігти обману споживачів. Близько двох десятків органів із сертифікації, акредитованих на міжнародному рівні, входять до офіційного переліку органів сертифікації в органічній сфері для України відповідно до Регламенту ЄС 1235/2008, що встановлює детальні правила для імплементації Регламенту ЄС № 834/2008 стосовно заходів імпортування органічної продукції із третіх країн [24]. Водночас єдиним українським органом сертифікації є ТОВ «Органік Стандарт», а всі інші – іноземні або їх місцеві філії.

Сертифікація органічного виробництва відповідає постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 жовтня

2019 р. № 970» за № 1032 від 21.10.2020 р. [22], яку розроблено з урахуванням вимог законодавства ЄС. В основу цього документа покладено європейську модель контролю за сферою органічного виробництва, імплементовано основні положення Регламенту ЄС 889/2008 і Регламенту ЄС 2017/625 від 15.05.2017 р. [27]. Запровадження власної системи сертифікації, безсумнівно, сприяє збільшенню прозорості органічного виробництва та насиченню внутрішнього ринку органічною продукцією, а також підвищує імідж України на світовому рівні. Визнання українських сертифікатів якості органічної продукції в Європейському Союзі стане можливим після підписання Угоди про оцінку відповідності і прийнятності промислової продукції (Agreements on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Goods (АСАА)), яку в майбутньому планується оформлювати протоколом до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Ще однією умовою експорту органічної продукції у країни Європейського Союзу є її маркування. Згідно із законодавством *продукт дозволяється маркувати як органічний*, якщо він вироблений відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу і маркування органічної продукції та містить *не менше 95%* органічних інгредієнтів сільськогосподарського походження (за вагою без урахування частки води та кухонної солі) *та не більше 5%* (за вагою) неорганічних інгредієнтів, віднесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), які дозволяється використовувати під час органічного виробництва у гранично допустимих кількостях [17]. Зауважимо, що офіційний європейський логотип органічних продуктів харчування – це знак «Євролисток» (12 зірок на зеленому фоні). Для маркування української органічної сертифікованої продукції розроблено та зареєстровано власний державний логотип.

Нещодавно до Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» було внесено зміни [13], згідно з якими до 01.07.2024 р. суб'єкти господарювання мають право реалізовувати сільськогосподарську продукцію як органічну та використовувати напис «Органічний продукт» у власних назвах продуктів і торговельних марках, а також позначення і написи «Органічний», «Екологічний», «Біологічний», «Біодинамічний», «Органік» та/або будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих позначень з префіксами «еко-», «біо-» за умови наявності чинного сертифіката, що засвідчує виробництво та/або обіг органічної продукції згідно з іншим законодавством, ніж законодавство України, виданого органом іноземної сертифікації.

Ураховуючи зростаючий попит на органічну продукцію, законодавець Євросоюзу не тільки чітко регламентує порядок провадження діяльності у зазначеній сфері, але і всіляко підтримує виробників такої продукції. Зокрема, заходи такої підтримки передбачені Регламентом ЄС № 1305/2013 від 17.12.2013 р. щодо підтримки сільського розвитку Європейським сільськогосподарським фондом сільського розвитку і скасування Регламенту ЄС № 1698/2005 [25] та Регламентом № 1307/2013 від 17.12.2013 р. про встановлення правил прямої виплати фермерам за програмами підтримки у рамках спільної аграрної політики і скасування Регламенту ЄС № 637/2008 та Регламенту ЄС № 73/2009 [26]. Допомога на здійснення діяльності з виробництва органічної продукції надається певним фондом щорічно та компенсує всі або частину додаткових витрат і недоотриманих доходів; її розмір коливається у межах 450–900 євро за гектар земель сільськогосподарського призначення (Додаток № 2 Регламенту ЄС № 1305/2013). Щорічні платежі вищезазначеного Фонду можуть отримувати фермери або група фермерів, які добровільно беруть на себе зобов'язання перейти на органічне землеробство або підтримувати його практику і встановлені методи. Ці суб'єкти можуть також скористатися підтримкою в межах системи якості для сільськогосподарської продукції і продуктів харчування, яка надається за двома напрямками, а саме: а) підтримка нових учасників і схем якості; б) підтримка проведення інформаційно-рекламної діяльності групами сільськогосподарських виробників. Більше того, фермери, які виробляють органічну продукцію, мають право на оплату сільськогосподарської практики, що сприяє покращанню клімату навколишнього середовища (так звані «зелені виплати») [6, с. 30, 31].

За стратегічною ціллю 1 «Забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики» Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України № 179 від 03.03.2021 р. [16], одним із завдань є підтримка органічного виробництва, що полягає у виконанні програм із заохочення виробників органічної продукції, здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня їх обізнаності стосовно переваг ведення такого виробництва.

Державне сприяння діяльності виробників органічної сільськогосподарської продукції передбачено Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [14]; воно здійснюється шляхом: а) виділення бюджетних субсидій із розрахунку на одиницю оброблюваних угідь та/або одну голову великої рогатої худоби; б) відшкодування до 30% вартості витрат на проведення сертифікації органічного виробництва; в) відшкодування до 30% вартості витрат на придбання дозволених для використання засобів захисту рослин і добрив, насіння, садивного матеріалу та кормів.

У Державному бюджеті України на 2021 рік закладено 50 млн. грн. дотацій за програмою фінансової підтримки виробників органічної сільськогосподарської продукції. Кошти передбачається розподілити за трьома напрямками, а саме: 1) часткове відшкодування вартості витрат на проведення сертифікації продукції органічного виробництва у розмірі 30%; 2) бюджетна дотація за утримання великої рогатої худоби, ідентифікованої і зареєстрованої відповідно до законодавства у розмірі 5 тис. грн. на одну голову великої рогатої худоби; 3) бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) у розмірі 5 тис. грн., але не більше 100 тис. грн. на одного оператора. Проте нині бракує порядку розподілу та використання коштів за напрямком «Підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції», відповідно не встановлені і терміни використання коштів, на регіональному рівні не створено комісії для формування отримувачів державної підтримки, а більшість областей просто не впроваджують регіональні програми підтримки, хоча вони мають суттєве значення для виробників органічної продукції.

Світова практика свідчить, що темпи здійснення органічного виробництва прямо пропорційні рівню державної підтримки агропромислового комплексу. У низці наукових досліджень зазначено, що порівняно, наприклад, із США законодавчі норми країн Євросоюзу щодо управління виробництвом органічних продуктів показали найвищу ефективність, що стало наслідком більш ефективного розвитку секторів органічної продукції. Порівняння стосується відповідних державних підходів до сприяння і заохочення органічного сільського господарства, в яких США покладаються на підхід щодо вільного ринку, а Європа пропонує державне сприяння органічним фермерам і їхню підтримку [1]. Позитивний досвід законодавчого врегулювання питання державної підтримки органічного виробництва в Європейському Союзі слід перейняти й українському законодавцеві.

Слушною у цьому питанні є думка Х. А. Григор'євої, яка вважає, що в Україні доцільно запровадити комплексну державну підтримку розвитку органічного виробництва, яка включатиме такі заходи: 1) підтримку виробництва, зокрема стартову (дотацію переходу, відшкодування витрат на сертифікацію і пільгове кредитування) та поточну (пільгове оподаткування й пільгове кредитування); 2) підтримку інфраструктури розбудови (розширення державного замовлення на органічну продукцію, сприяння побудові збутових ланцюгів); 3) підтримка науково-освітньої сфери (фінансування наукових досліджень у царині органічного сільського господарства, залучення сільськогосподарських дорадчих служб на умовах часткового фінансування діяльності, пов'язаної із популяризацією органічного способу виробництва, інформування аграрної спільноти щодо особливостей здійснення останнього) [7, с. 477].

Ще одним головним чинником ефективного органічного виробництва є продуктивність земель. За чинним законодавством, виробництво органічної сільськогосподарської продукції має провадитися під час ведення органічного землеробства на придатних для цього земельних ділянках, які надаються за рахунок земель сільськогосподарського призначення. Україна має сприятливі умови для здійснення органічного землеробства завдяки

великій площі таких земель, серед яких значна частка належить родючим чорноземам. За кількістю органічних земель Україна входить у першу десятку країн Європи та у першу двадцятку країн у світі [11, с. 70]. Загальна площа земель сільськогосподарського призначення з органічним статусом (сертифікованих за стандартом, еквівалентним Регламенту ЄС щодо органічного виробництва) становить 467 980 гектар, що складає 1,1 % від загальної площі таких земель [10]. Національною економічною стратегією на період до 2030 року передбачається збільшення площі земель із органічним статусом до не менш як 3% загальної площі сільськогосподарських угідь.

Зауважимо, що Земельний кодекс України [9] не виокремлює у складі земель сільськогосподарського призначення землі для ведення органічного землеробства. Класифікація видів цільового призначення земель також не містить положення щодо можливості використання земель сільськогосподарського призначення для ведення органічного землеробства [15].

Для ведення органічного землеробства землі сільськогосподарського призначення повинні відповідати певним вимогам щодо рівня їх забруднення шкідливими речовинами – пестицидами, радіонуклідами, важкими металами тощо. Водночас, як свідчить практика вирощування високоякісної та екологічно безпечної продукції, ґрунти органічних господарств також не повинні мати незадовільних агрофізичних параметрів і фізико-хімічних властивостей, низького вмісту рухомих форм поживних речовин. Рівень родючості таких ґрунтів повинен забезпечувати оптимальні умови для росту і розвитку культурних рослин та формування високих урожаїв органічних сільськогосподарських культур відповідної якості.

Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» (втратив чинність у серпні 2019 р.) містив ст. 23 «Придатність земель (ґрунтів) для виробництва органічної продукції та сировини», згідно з якою Порядок оцінки придатності земель (ґрунтів) для виробництва органічної продукції повинен затверджуватися Кабінетом Міністрів України. Однак і дотепер такого правового акта не затверджено. Нині чинний Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» теж, на жаль, не передбачає правових приписів, які би визначали критерії, що мають використовуватися під час вирішення питання щодо придатності земель сільськогосподарського призначення для виробництва органічної продукції. В юридичній літературі підкреслюється, що оцінювання придатності земельних ділянок сільськогосподарського призначення для виробництва органічної продукції рослинного походження виступає належною гарантією її виробництва. Явний брак в Україні правової регламентації такого оцінювання зводить нанівець і саму гарантію органічного виробництва [11, с. 161].

Основою для встановлення критеріїв якості земель, що застосовуються для оцінки їх придатності для виробництва органічної продукції, є показники якості ґрунтів і рослин, а також віддаленість земель від джерел забруднення – промислових підприємств та об'єктів, які можуть забруднювати навколишнє природне середовище токсичними та небезпечними викидами (сполуками важких металів, пестицидами, радіонуклідами тощо). Саме ці показники мають ураховуватися під час розроблення критеріїв оцінювання придатності земель для органічного землеробства. Крім того, обов'язково повинні враховуватися і результати агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, завдання якої полягає у визначенні показників якісного стану ґрунтів, їх зміни під час господарської діяльності, а також умов для раціонального використання мінеральних та органічних добрив, збереження ґрунтів від забруднення, відтворення їх родючості.

Висновки. На підставі аналізу розвитку органічного виробництва в Україні можна стверджувати, що вітчизняні виробники органічної продукції мають досить великі перспективи виходу на європейський ринок, оскільки вже багато чого зроблено у цьому напрямку. Європейські країни мають досвід не лише виробництва органічної продукції, але й ефективного її просування на внутрішньому і зовнішньому ринках. Цей досвід потрібно застосувати

під час створення українського органічного ринку, а також у разі виходу експортерів органічної продукції на зарубіжні ринки.

Слід констатувати, що нині процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС у галузі виробництва органічної продукції слід уважати незавершеним. Для розширення експортного потенціалу України, зміцнення її іміджу як постачальника високоякісної органічної продукції на світовому рівні необхідним є проведення державної політики, спрямованої, по-перше, на подальшу адаптацію законодавства України до вимог ЄС у галузі виробництва органічної продукції; по-друге, на забезпечення належної державної підтримки її виробників; по-третє, на зупинення подальшого погіршення якісного стану земель сільськогосподарського призначення і на відновлення їх родючості. Така державна політика дозволить збільшити обсяги виробництва сертифікованої органічної продукції і зміцнить імідж України на світовому рівні.

Список використаних джерел:

1. Dimitri C., Oberholtzer L. Market-led versus government-facilitated growth: development of the US and EU organic agricultural sectors. URL: https://www.researchgate.net/profile/Lydia-Oberholtzer/publication/43627843_Market-Led_Versus_Government-Facilitated_Growth_Development_of_the_US_and_EU_Organic_Agricultural_Sectors/links/004635274e4547c152000000/Market-Led-Versus-Government-Facilitated-Growth-Development-of-the-US-and-EU-Organic-Agricultural-Sectors.pdf (дата звернення: 25.09.2021).
2. Wilier H., Travnicek J., Meier C., Schlatter B. The World of Organic Agriculture. *Statistics and Emerging Trends*. 2021. P. 37. URL: file:///C:/Users/01/Downloads/1150-organic-world-2021.pdf (дата звернення: 20.09.2021).
3. Ignatenko I. Legal aspects of development of organic agriculture in Ukraine in the context of European integration. *Economics of agriculture*. 2020. Vol. 67, № 3. P. 973-990.
4. Imports of organic tropical fruit increased in the EU, while imports of organic cereals declined in 2019. URL: https://ec.europa.eu/info/news/imports-organic-tropical-fruit-increased-eu-while-imports-organic-cereals-declined-2019-2020-jun-03_en?fbclid=IwAR3aIV0hTbKt8hK4ItAyTbAE7B_E8aTpPLbEkShkUHRtQD2o3egDCg7WSsg (дата звернення: 20.09.2021).
5. Organic farming in the EU – A fast growing sector. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/market-brief-organic-farming-in-the-eu-mar2019_en.pdf (дата звернення: 20.09.2021).
6. Гафурова О. В., Марченко С. І. Правове регулювання державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва за законодавством України та ЄС. *Право. Людина. Довкілля*. 2019. Вип. 10. С. 29–35.
7. Григор'єва Х. А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення: монографія. Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2019. 596 с.
8. Деякі питання звітності у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 31.12.2020 р., № 2834. *Офіційний вісник України*. 2021. № 16. Ст. 635.
9. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р., № 2768–III. *Відом. Верхов. Ради України*. 2002. № 3. Ст. 27.
10. Органічне виробництво в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ed6463ce-f338-4ef0-a8a8-e778d3d0ffd1&title=OrganichneVirobnitstvoVUkraini> (дата звернення: 26.09.2021).
11. Шульга М.В., Малишева Н.Р., Носик В.В. Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: монографія. За заг. ред. М. В. Шульги. Харків : Юрайт, 2020. 308 с.
12. Органічний ринок в Україні. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2020/02/UAOrganic_fact_sheet_2020-UA-1.pdf (дата звернення: 22.09.2021).
13. Про внесення зміни до розділу XI «Перехідні положення» Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної

продукції» : закон України від 14.07.2021 р., № 1649-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 62. Ст. 3887.

14. Про державну підтримку сільського господарства України: закон України від 24.06.2004 р., № 1877-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Ст. 1987.

15. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель : наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23.07.2010 р., № 548. *Офіційний вісник України*. 2010. № 85. Ст. 3006.

16. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : пост. Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р., № 179 *Офіційний вісник України*. 2021. № 22. Ст. 1015.

17. Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях: наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 09.06.2020 р., № 1073. *Офіційний вісник України*. 2020. № 65. Ст. 2109.

18. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу: пост. Кабінету Міністрів України від 12.02.2020 р., № 87. *Офіційний вісник України*. 2020. № 17. Ст. 668.

19. Про затвердження Порядку ведення Переліку органів іноземної сертифікації: наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 26.05.2020 р., № 985. *Офіційний вісник України*. 2020. № 49. Ст. 1544.

20. Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції: пост. Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 р., № 970. *Офіційний вісник України*. 2019. № 97. Ст. 3201.

21. Про затвердження Порядку розгляду апеляцій на рішення органів сертифікації: наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 17.06.2020 р., № 1141. *Офіційний вісник України*. 2020. № 68. Ст. 2212.

22. Про затвердження Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2019 р. № 970: пост. Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р., № 1032. *Офіційний вісник України*. 2020. № 89. Ст. 2849.

23. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р., № 2496-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 36. Ст. 275.

24. Регламент ЄС № 1235/2008 від 08.12.2008 р. про детальні правила для імплементації Регламенту ЄС № 834/2008 стосовно заходів імпортування органічної продукції з третіх країн. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/1235/oj> (дата звернення: 23.09.2021).

25. Регламент ЄС № 1305/2013 від 17.12.2013 р. щодо підтримки сільського розвитку Європейським сільськогосподарським фондом сільського розвитку і скасування Регламенту ЄС № 1698/2005. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1305> (дата звернення: 23.09.2021).

26. Регламент ЄС № 1307/2013 від 17.12.2013 р. про встановлення правил прямої виплати фермерам за програмами підтримки в рамках спільної аграрної політики та скасування Регламенту ЄС № 637/2008 і Регламенту ЄС № 73/2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_023-13#Text (дата звернення: 23.09.2021).

27. Регламент ЄС № 2017/625 від 15.05.2017 р. щодо офіційного контролю та іншої офіційної діяльності, що виконується для забезпечення застосування законодавства про харчові продукти та корми, правил щодо здоров'я та добробуту тварин, оздоровлення рослин та засобів захисту рослин. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017R0625> (дата звернення: 24.09.2021).

28. Регламент ЄС № 2018/848 від 30.05.2018 р. про органічне виробництво і маркування органічних продуктів і скасування Регламенту ЄС № 834/2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0848> (дата звернення: 22.09.2021).

29. Регламент ЄС № 834/2007 від 28.06.2007 р. стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів та скасування Регламенту ЄС № 2092/91. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007R0834> (дата звернення: 22.09.2021).

30. Регламент ЄС № 889/2008 від 05.09.2008 р. про детальні правила для впровадження Регламенту ЄС № 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008R0889> (дата звернення: 23.09.2021).

31. Україна посіла перше місце в Європі за обсягами імпортованої органічної продукції та друге у світі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-posila-pershe-misce-v-uevropi-za-obsyagami-importovanoyi-organichnoyi-produkciyi-ta-druhe-u-sviti> (дата звернення: 22.09.2021).

32. Як бізнесу налагодити експорт органічної продукції в ЄС. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2021/07/30/676443/> (дата звернення: 20.09.2021).

